

Ващенко О. С., аспірант,
молодший науковий співробітник
відділу психології спілкування
Інституту соціальної та політичної психології
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна

СТАТЕВО-РОЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВУ АГРЕСИВНОСТІ У ПОДРУЖНІХ КОНФЛІКТАХ

Вступ

Проблема агресивності у міжособистісних взаємодіях, зокрема в межах подружніх відносин, є однією з актуальних тем сучасної психології. Агресивні прояви не лише ускладнюють комунікацію між партнерами, але й сприяють формуванню деструктивних моделей поведінки у конфліктних ситуаціях. Аналіз гендерного аспекту агресії дозволяє простежити, як чоловіки та жінки проявляють емоційно-поведінкові реакції під час конфліктів.

У дослідженні особливостей прояву агресивності застосовувалися такі методики: «Опитувальник рівня агресивності» А. Басса – М. Перрі; «Діагностика поведінки особистості в конфліктній ситуації» О. Кочаряна; «Стратегії подолання конфліктів» Д. Веттена і К. Камерона; «Оцінка особистісної конфліктності» Г. Ложкіна та Н. Пов'якель.

Для обробки отриманих результатів було проведено кореляційний аналіз із використанням коефіцієнта рангової кореляції Спірмена. Агресивність розглядалася за трьома шкалами: фізична агресія, гнів та ворожість. Дослідження проводилося з жовтня 2024 року по січень 2025 року, в якому взяли участь 74 особи, а саме 16 чоловіків та 56 жінок.

Основні результати дослідження у жіночій вибірці

1. **Фізична агресія** позитивно корелює з формами поведінки особистості у конфліктних ситуаціях виявленими за методикою О. Кочаряна, а саме: агресією ($r = 0,482$; $p \leq 0,001$); протективними механізмами ($r = 0,303$; $p \leq 0,05$). Виявлено кореляцію зі стратегією примусу ($r = 0,260$; $p \leq 0,05$).

2. **Гнів** у жіночій вибірці позитивно корелює з **рівнем конфліктності особистості** виявленим за методикою Г. Ложкіна та Н. Пов'якель ($r = 0,364$; $p \leq 0,01$). Формами поведінки у конфліктних ситуаціях виявленим за методикою О. Кочаряна, а саме: агресією ($r = 0,450$; $p \leq 0,001$); депресією ($r = 0,343$; $p \leq 0,01$); соматизацією тривоги ($r = 0,417$; $p \leq 0,01$); фіксацією на психотравмі ($r = 0,460$; $p \leq 0,001$). Також простежується кореляція зі стратегією примусу ($r = 0,287$; $p \leq 0,05$); стратегією уникнення ($r = -0,317$; $p \leq 0,05$).

3. **Ворожість** позитивно корелює із формами поведінки у конфліктних ситуаціях О. Кочаряна, а саме: депресією ($r = 0,383$; $p \leq 0,01$); дефензивними механізмами ($r = 0,346$; $p \leq 0,01$); фіксацією на психотравмі ($r = 0,495$; $p \leq 0,001$). Ворожість позитивно корелює зі стратегією примусу ($r = 0,301$; $p \leq 0,05$).

4. **Загальний показник агресії** жіночої вибірки корелює з рівнем конфліктності особистості виявленою за методикою Г. Ложкіна та Н. Пов'якель ($r = 0,267$; $p \leq 0,05$) – виявлено статистично значущий, хоча слабкий зв'язок. Формами поведінки у конфліктних ситуаціях за методикою О. Кочаряна, а саме: агресією ($r = 0,541$; $p \leq 0,001$); депресією ($r = 0,365$; $p \leq 0,01$); протективними механізмами ($r = 0,367$; $p \leq 0,01$); соматизацією тривоги ($r = 0,389$; $p \leq 0,01$); фіксацією на психотравмі ($r = 0,507$; $p \leq 0,001$). Загальний показник агресії жіночої вибірки корелює зі стратегією примусу ($r = 0,396$; $p \leq 0,01$).

Основні результати дослідження у чоловічій вибірці

1. **Фізична агресія** виявлено статистично значущий позитивний зв'язок рівнем конфліктності особистості за методикою Г. Ложкіна та Н. Пов'якель ($r = 0,577$; $p \leq 0,05$). Формами поведінки у конфліктній ситуації за методикою О. Кочаряна, а саме: агресією ($r = 0,651$; $p \leq 0,01$); дефензивними механізмами ($r = 0,541$; $p \leq 0,05$). Фізична агресія також корелює зі стратегією примусу ($r = 0,513$; $p \leq 0,05$).

2. **Гнів.** У чоловіків гнів позитивно корелює із формами поведінки у конфліктних ситуаціях за методикою О. Кочаряна, а саме: дефензивними механізмами ($r = 0,765$; $p \leq 0,001$); депресією ($r = 0,753$; $p \leq 0,01$); агресією ($r = 0,605$; $p \leq 0,05$).

3. **Ворожість** корелює з рівнем конфліктності особистості ($r = 0,569$; $p \leq 0,05$). Формами поведінки у конфліктній ситуації О. Кочаряна, а саме: дефензивними механізмами ($r = 0,706$; $p \leq 0,01$); агресією ($r = 0,653$; $p \leq 0,01$).

4. **Загальний показник агресії** позитивно корелює з рівнем конфліктності особистості за методикою Г. Ложкіна та Н. Пов'якель ($r = 0,551$; $p \leq 0,001$). Формами поведінки у конфліктних ситуаціях О. Кочаряна, а саме: дефензивними механізмами ($r = 0,801$; $p \leq 0,001$); агресією ($r = 0,750$; $p \leq 0,001$); депресією ($r = 0,565$; $p \leq 0,05$).

Опис результатів: порівняння отриманих результатів у жіночій та чоловічій вибірках дозволило виявити як спільні тенденції, так і суттєві відмінності у структурі взаємозв'язків між показниками агресивності, конфліктності та поведінкових стратегій у конфліктних ситуаціях.

Спільні закономірності: для обох вибірок характерною є позитивна кореляція між рівнем агресивності та показниками конфліктності особистості, що засвідчує єдність емоційно-поведінкових аспектів агресії з тенденцією до конфліктних форм соціальної взаємодії. В обох групах позитивно корелює зі стратегією примусу, що може вказувати на схильність до прямого, домінантного способу розв'язання суперечностей.

Відмінності між вибірками: у жіночій вибірці агресивність виявляє більш складний та емоційно насичений характер. Окрім зв'язку з агресивними формами реагування, показники гніву та ворожості мають позитивні кореляції з депресією, соматизацією тривоги, фіксацією на психотравмі та протективними механізмами. Такий тип реагування може супроводжуватися зростанням емоційного напруження, проявами тривоги чи депресивних станів, що відображає тенденцію до глибшого емоційного залучення у міжособистісні конфлікти.

У чоловічій вибірці агресивність має більш виражену поведінкову спрямованість, демонструючи тісні зв'язки з дефензивними механізмами та стратегією примусу, що відображає переважно зовнішній спосіб реагування на емоційне напруження, який реалізується через активні або конфронтаційні форми поведінки.

Висновки

Дослідження засвідчило наявність статево-рольових особливостей вияву агресивності в подружніх конфліктах. У жіночій вибірці агресивність характеризується більш складним та емоційно насиченим проявом. У чоловічій вибірці агресивність має здебільшого зовнішній характер.

Виявлені закономірності вказують на те, що статево-рольові особливості впливають не лише на інтенсивність агресивних проявів, а й на специфіку їх проявів та стратегії у подружніх конфліктах.